

Хоча діти і працюють кожен індивідуально, але їх об'єднує спільна мета, трудові зусилля всіх спрямовані на досягнення одного результату. При цьому праця стає продуктивнішою.

Часто у зв'язку з недостатнім матеріальним забезпеченням уроків трудового навчання і складністю виготовлення тих виробів, що пропонує шкільна програма, організують спільну роботу двох учнів, які сидять за однією партою. Це стосується передусім складання моделей із деталей технічного конструктора, виготовлення складніших виробів із паперу тощо. У такому випадку, якби навіть кожен учень був забезпечений укомплектованим набором конструктора, однаково не зміг би за урок самостійно скласти, наприклад, модель підйомного крана. Така організація праці дуже потрібна, але вчитель повинен стежити, щоб один учень не перетворювався на «підсобного помічника» для іншого.

Висновки. Отже, попередня підготовка вчителя початкових класів до уроків трудового навчання охоплює такі етапи: вивчення програми та пояснювальної записки до неї; опрацювання наявних літературних джерел; ознайомлення з передовим педагогічним досвідом; тематичне планування уроків; правильний вибір продукту праці; підготовка матеріалів та інструментів; підготовка і вибір наочних посібників; вибір найбільш раціональних для певного уроку форм роботи.

Добре спланована попередня підготовка вчителя створює передумови для своєчасного матеріального забезпечення навчального процесу, встановлення тісних зв'язків між трудовим навчанням та іншими предметами, здійснення диференційованого й індивідуального підходу на уроках. Правильно розподілений за часом навчальний матеріал дасть можливість опиратися на знання учнів, набуті на уроках математики, читання, образотворчого мистецтва.

Перспективами подальших наших досліджень є характеристика безпосередньої підготовки вчителя початкових класів до уроків трудового навчання, зокрема написання ним плану-конспекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Веремійчик І. М. Методика трудового навчання в початкових класах / І. М. Веремійчик. – Тернопіль : Мальва – ОСО, 2004. – С. 60–65.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>.
3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Освіта, 2012. – С. 296–313.
4. Рожнев Я. А. Методика трудового обучения с практикумом в учебных мастерских / Я. А. Рожнев. – М. : Просвещение, 1988. – С. 87–93.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – С. 344–355.
6. Тхоржевський Д. О. Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін / Д. О. Тхоржевський. – К. : Вища школа, 1992. – С. 121-129.
7. Хорунжий В. І. Практикум у навчальних майстернях з методикою трудового навчання / В. І. Хорунжий. – Тернопіль : Астон, 2001. – С. 195–199.
8. Шутяк В. Г. Методика трудового навчання в початкових класах / В. Г. Шутяк. – Рівне : РДГУ, 2001. – С. 114–128.

Дата надходження до редакції: 27.04.2018 р.

УДК 373.3.016:004(045)

Ганна ПОПЛАВСЬКА,
викладач інформатики
Луцького педагогічного коледжу

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті здійснено комплексний аналіз особливостей вивчення інформатики в початковій школі. Окреслено шляхи вирішення проблемних питань, що виникають у ході викладання даного курсу.

Ключові слова: інформатика, методи, напрям, початкова школа, комп'ютер, інформаційні технології.

В статье осуществлен комплексный анализ особенностей изучения информатики в начальной школе. Освещены пути решения проблемных вопросов, возникающих при преподавании данного курса.

Ключевые слова: информатика, методы, направление, начальная школа, компьютер, информационные технологии.

The article provides a comprehensive analysis of the peculiarities of the study of computer science in elementary school. The ways of solving the problem issues that arise during the teaching of this course in elementary school are highlighted.

Key words: informatics, methods, direction, elementary school, computer, information technologies.

Постановка проблеми. Як відомо, у житті сучасного учня початкових класів настає момент, коли він починає використовувати комп'ютер не як засіб для ігор та розваг, а як зручний спосіб вирішення тих чи інших навчальних питань. Отже, дитину необхідно навчити правильно взаємодіяти з комп'ютером, подібно до того,

як ми вчимо її правильно тримати ручку чи правильно сидіти за партою. До речі, основні навички користувача краще засвоюються саме в ранньому віці, зокрема в початкових класах.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблемі питання щодо вивчення інформатики в початкових класах постійно привертають увагу науковців, педагогів, методистів (В. Ю. Биков, Б. Г. Житомирський, М. І. Жаддак, Н. В. Морзе, Ю. О. Жук, М. П. Лапчик, Г. О. Михалін, С. А. Раков, О. В. Співаковський, М. І. Шкіль та ін.). Психологічні аспекти цього питання окреслено в дослідженнях В. П. Безпалька, В. М. Бондаровської, В. П. Зінченка, Ю. І. Машбиця, Н. Ф. Талізної та ін.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз особливостей вивчення інформатики в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Сучасний випускник загальноосвітньої школи, як відомо, повинен володіти міцними знаннями, орієнтуватися в складних ситуаціях, швидко й безпомилково приймати виважені рішення. Сформувані ці якості допомагає предмет «Інформатика», адже саме на цих уроках діти вчать ся міркувати, доводити власну думку, знаходити оптимальне вирішення проблем, отримувати й обробляти нову інформацію, робити відповідні висновки. Безумовно, інформатиці притаманна власна методика викладання, а також власна структура і зміст. Зокрема, у початковій школі вона носить пропедевтичний характер, спрямований на первинне здобуття знань з основ інформатики, її фундаментальних понять. Крім того, на уроках інформатики значною мірою реалізуються міжпредметні зв'язки, формуються інформаційна компетентність та універсальні навчальні дії. Таким чином, саме в молодшому шкільному віці важливо сформувати пізнавальний інтерес учнів до вивчення предмета.

Навчання інформатики, як зазначалося вище, найкраще розпочинати саме в початковій школі, адже в цьому віці дітям легше вдається засвоювати основні поняття й практичні навички роботи за комп'ютером. Нові інформаційні технології в освіті у поєднанні з традиційними засобами сприяють розвитку дитини як творчої особистості [3, с. 40].

Вивчення інформатики та інформаційних технологій у початковій школі спрямоване на досягнення таких цілей:

- розвиток умінь орієнтуватися в інформаційних потоках навколишнього світу;
- оволодіння практичними способами роботи з інформацією: пошук, аналіз, перетворення, передача, зберігання інформації, використання її у навчальній діяльності та повсякденному житті;
- формування початкової комп'ютерної грамотності та елементів інформаційної культури;
- розвиток умінь, що дозволяють обмінюватися інформацією, здійснювати комунікацію з допомогою наявних технічних засобів (телефон, магнітофон, комп'ютер, телевізор тощо).

Цілі та завдання вивчення інформатики, як і будь-якого іншого навчального предмета, тісно пов'язані із формуванням основ наукового світогляду школярів, розвитком мислення, здібностей, підготовкою до життя, праці, продовження освіти.

Внесок інформатики в науковий світогляд школярів визначається формуванням у ході її вивчення уявлення про інформацію як про одне із трьох основних понять науки (серед яких, крім інформації, виокремлюють речовину та енергію), на основі яких вибудовується сучасна картина світу [2, с. 136].

У процесі вивчення інформатики учні опановують такі сучасні методи наукового пізнання, як формалізація, моделювання, комп'ютерний експеримент. Інформатика сприяє появі у навчальному процесі нових видів діяльності, нових умінь та навичок, що формуються при її вивченні та носять у сучасних умовах загальнонавчальний і загальноінтелектуальний характер [5, с. 87].

На сьогодні представлено різні підходи до вивчення курсу інформатики в початкових класах, що відображено в навчально-методичних комплексах. При цьому актуальним залишається питання стосовно того, хто повинен викладати інформатику в початкових класах: учитель початкових класів чи вчитель-предметник?

Викладання уроків інформатики вимагає від учителя початкових класів володіння методиками впровадження понять інформатики, освоєння комп'ютерних технологій на рівні, який би дозволяв використовувати комп'ютер на практичній частині уроку. Цей момент, на жаль, не завжди можливий. Учитель інформатики володіє змістом предмета, але при цьому в нього можуть виникати певні труднощі, адже навчання молодших школярів вимагає спеціальних знань їх психологічних особливостей [7, с. 39].

Щоб однозначно відповісти на поставлене вище запитання, необхідно обрати один із двох напрямків пропедевтичного вивчення інформатики: 1) розвиток логічного, алгоритмічного та системного мислення; 2) освоєння практики роботи за комп'ютером. Саме це дає школі можливість зробити правильний вибір.

Що стосується структури уроку інформатики, то варто виокремити такі його основні етапи: перевірка домашнього завдання (до 5 хв); вивчення нової теми (близько 7 хв, зокрема з використанням технічних засобів навчання, комп'ютера); закріплення матеріалу (близько 7 хв); практичне або проєктне завдання (приблизно 10 хв із використанням технічних засобів навчання та інструментів дослідницької й конструкторської діяльності); обговорення результатів, підведення підсумків (5 хв). Крім того, робота за комп'ютером повинна строго відповідати санітарно-гігієнічним вимогам, насамперед використання на уроці фізкультхвилинок (1-3 хв).

Вивчення інформатики в початковій школі є хоч і недовготривалою, однак дуже важливою складовою структури застосування нових інформаційних технологій, зокрема на початкову школу покладається завдання формування в учнів первинних навичок інформаційної культури, початків комп'ютерної грамотності, забезпечення наступності у подальшому її засвоєнні [4, с. 38].

Уже з перших уроків необхідно вчити дитину вільно «спілкуватися» з комп'ютером, використовувати його під час виконання необхідних завдань, формувати елементарні навички роботи з комп'ютером та пристроями, що вивчаються.

Вивчення курсу «Сходінки до інформатики» передбачає декілька напрямів навчальної та розвиваючої діяльності учнів.

Перший напрям – пізнавальний – засвоєння учнями відомостей про призначення комп'ютера, його складові, можливості використання та основні принципи роботи. Багато уваги приділяється обговоренню питань застосування сучасних комп'ютерів, ознайомлення учнів із властивостями інформації, інформаційними процесами.

Другий напрям – прикладний – набуття учнями навичок роботи з клавіатурою, пошуку та запуску потрібних програм, підготовки та редагування текстів у текстовому редакторі, створення простих мелодій у музичному редакторі та малюнків – у графічному тощо.

Третій напрям – розвиваючий – розвиток в учнів творчих здібностей та логічного мислення шляхом виконання різноманітних творчих завдань як у процесі роботи з прикладними розвиваючими програмами (конструктори, кросворди, логічні ігри тощо), так і на теоретичній частині уроку.

Будь-яка зміна зовнішнього середовища вимагає адаптації до нього. Навчальне середовище уроку інформатики значно відрізняється від інших уроків. При цьому молодший шкільний вік є надзвичайно важливим періодом, коли, за Ж. Піаже, відбувається формування інтелекту, закінчується фаза наочного мислення та починається фаза конкретних операцій. Таким чином, виникає необхідність використання спеціальних прийомів і методів, що дозволяють дитині природно і легко сформувати специфічне навчальне середовище інформатики, адаптуватися до нового виду навчальної діяльності та нового засобу навчання – комп'ютера.

Труднощі впровадження предмета «Інформатика» в початковій школі обумовлені насамперед такими факторами:

- 1) недостатній розвиток загальнонавчальних умінь дітей (читання, письмо та ін.);
- 2) недостатня методична і дидактична підготовка учителів інформатики, оснащення кабінету;
- 3) недостатнє застосування здоров'язберігаючих технологій;
- 4) наявність перевантаження навчального процесу в початковій школі.

Аналіз ситуації, що склалася на сьогодні у навчанні інформатики у початковій школі, а також практичний досвід роботи дозволяють виокремити такі суперечності між:

- складністю понятійного апарату інформатики та обмеженими пізнавальними можливостями молодших школярів;
- необхідністю вироблення навичок роботи за комп'ютером і коротким часом перебування біля монітора (відповідно до вікових психофізіологічних особливостей дітей);
- рекомендованими до використання в початковій школі програмами та програмно-методичними комплексами і конкретними технічними та навчальними умовами кожної школи, які не завжди дозволяють застосовувати ці навчальні засоби повною мірою.

Сучасний курс інформатики в школі є насамперед світоглядним. В основну його змісту покладено інформаційні процеси, що вивчаються завдяки комп'ютеру.

На сучасному етапі основними змістовними лініями курсу «Інформатика» у початковій школі є формування: сучасного світогляду; основ інформаційної культури; первинних навичок роботи за комп'ютером. При цьому в навчанні інформатики школярів молодшого віку мають використовуватися спеціальні методи і прийоми, що відповідають формам їх життєдіяльності, як-от: діяльнісно-ігровий підхід; яскрава, образна подача матеріалу; розвиваючі, цікаві завдання. Таким чином, основною проблемою навчання інформатики в початковій школі є його організація, вбудовування в навчальний процес із дотриманням здоров'язберігаючих умов роботи за комп'ютером.

Висновки. Інформатиці відведено важливу інтегруючу роль серед низки шкільних предметів, адже вона сприяє гуманізації шкільного навчання в цілому. Сучасна методика навчання інформатики базується на діяльнісному підході, який поєднує в собі традиційну і нову, компетентнісну, парадигми та є одним із принципів сучасного навчання. Саме в навчанні інформатики проявляються потужні світоглядні, інтегративні та розвиваючі можливості технології з голографічним методом проєкцій – однієї з новітніх педагогічних технологій. Основним фактором в інформатизації освіти залишається людський фактор, а саме: вчені, що визначають цілі та зміст навчання, методисти, які розробляють підручники та посібники, програмісти – кваліфіковані розробники комп'ютерних програм, і, безперечно, досвідчені педагоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кивлюк О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі навчальних дисциплін початкової школи / О. Кивлюк // Початкова школа. – 2004. – № 4. – С. 34–35.
2. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики. Ч. 1. Загальна методика навчання інформатики / Н. В. Морзе. – К. : Навчальна книга, 2003. – 254 с.
3. Попов Н. И. Электронный курс для изучения информатики в начальной школе / Н. И. Попов, А. В. Иванова // Начальная школа. – 2010. – № 2. – С. 39–43.
4. Сліваковська-Венденберг Є. О. Використання комп'ютерних технологій у розвитку молодших школярів / Є. О. Сліваковська-Венденберг // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2007. – № 7 – С. 35–40.
5. Шакотько В. В. Комп'ютер у початковій школі : навч.-метод. посібник / В. В. Шакотько – К. : ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2007. – 128 с.

Дата надходження до редакції: 12.09.2018 р.